

LA CARDIOLOGIA MOT PER MOT

COL·LECCIÓ DE RECULLS LEXICOGRÀFICS BERENGUER SARRIERA

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat
i Seguretat Social

COL·LECCIÓ DE RECULLS LEXICOGRAFICS
BERENGUER SARRIERA

3

LA CARDIOLOGIA MOT PER MOT

Generalitat de Catalunya
**Departament de Sanitat
i Seguretat Social**

INSTITUT CATALÀ DE BIBLIOGRAFIA. DADES CIP:

Casassas, Oriol

La Cardiologia mot per mot

ISBN 84-393-2626-2

i. Ramis i Coris, Joaquim II. Catalunya.

Departament de Sanitat i Seguretat Social

III. Títol IV. Col·lecció 1. Cardiologia ---

Terminologia 2. Català mèdic

616.1(038)

804.99-3

© Generalitat de Catalunya

Departament de Sanitat i Seguretat Social

1a. edició: Barcelona, setembre 1993

Tiratge: 6.000 exemplars

ISBN: 84-393-2626-2

Dipòsit legal: B. 3.878-1993

Coordinació editorial: Secció de Publicacions de la Secretaria General

Disseny: Núria Gené

Impressió: Cuscó Arts Gràfiques, S.A.

C/. Almirall Oquendo, 160 - 08930-Sant Adrià de Besòs

Aquest recull lexicogràfic ha estat redactat per
Oriol Casassas i Joaquim Ramis i Coris
de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears

Col·lecció de reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera

«E per ço que aquest Regiment, qui tan planerament és ordonat, pusca tenir o fer profit a aquels qui no entenen latí, és vengut a plaer a la molt alta senyora dona Na Blanca, per la gràcia de Déu reyna d'Aragó, que ha manat a mi, Berenguer Sarriera, surgian, que trelat aquest libre de latí en romanç; e yo, per satisfer a son manament, són-me entramès a tresladar aquest libre.» (Del pròleg de la versió catalana del Regiment de sanitat a Jaume II, d'Arnau de Vilanova.)

ÍNDEX

Presentació	9
Intenció	11
Preliminarment	13
L'anatomia	15
L'anamnesi i l'exploració física.....	19
L'electrocardiografia	23
La fonocardiografia	27
La radiografia	29
L'ecocardiografia	33
La cardiologia nuclear	35
El cateterisme cardíac	39
Les proves d'esforç	43
La fisiologia, la fisiopatologia i la clínica.....	47
Vocabulari castellà-català.....	51
Agraïments	57

PRESENTACIÓ

Tal com s'indicava en la presentació del primer volum d'aquesta col·lecció, aquest Departament té la intenció de continuar posant a l'abast del metge, del professional de la salut, lèxic de les diferents especialitats mèdico-sanitàries.

Els sanitaris no en tenim prou de saber el nostre idioma, hem de conèixer el llenguatge tècnic, els neologismes que dia a dia van apareixent com a conseqüència dels avenços científics i tècnics.

I si bé els metges i científics catalans han contribuït a l'avenç de la ciència, al millorament de l'assistència sanitària i molts d'ells han estat capdavanters en diferents especialitats, no podem negar que en d'altres ocasions n'hem estat simples espectadors. En aquestes ocasions el llenguatge no ha pogut ser autòcton, sinó que ha estat importat amb una gran quantitat de manlleus i barbarismes.

És per aquest motiu que el Departament de Sanitat i Seguretat Social vol ser fidel a les intencions expressades de posar a l'abast dels nostres professionals les eines adequades per a fer més acurat i precís el lèxic científic.

Aquest volum de la col·lecció ha estat dedicat a una de les especialitats que més avenços ha desenvolupat en les últimes dècades: la cardiologia. I com a tal ha sofert la invasió de mots aliens al català, que com a llengua viva, alguns els ha incorporat, però la gran majoria s'han de fixar i polir.

Recomanem la seva lectura, en la seguretat que els serà amena i profitosa.

Tot i que en un primer moment no es va donar un nom a aquesta col·lecció, creiem que, atesa la continuïtat que esperem poder donar-li, fóra bo aglutinar sota un mateix títol tots els volums que vagin apareixent. A partir d'ara, doncs, la col·lecció es denominarà «Col·lecció de reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera».

Josep Arqués i Suriñach

Secretari general del Departament de Sanitat i Seguretat Social

El professor de medicina de València Miquel Vilar acabà d'escriure «die 6 junii anno a partu Virginis quinquagesimo sexto supra millesimum sexentesimum. 1656» un ampli tractat de clínica i terapèutica —«affectibus corporis humani»— de 47 capítols. El 33 i el 34 versen, respectivament, sobre «De Palpitatione cordis» i «De Syncope»; aquestes velles aproximacions a la cardiologia són escrites, naturalment, en llatí, la llengua de cultura de l'època.

Després, havien de passar encara molts anys per poder parlar de la cardiologia i l'angiologia com a especialitats mèdiques; i durant aquest temps, el català —la llengua usual dels nostres metges abans de Miquel Vilar— semblava pràcticament oblidat com a vehicle d'expressió científica.

Aquesta situació dura fins entrat el segle XX i, així, la «Revista de Ciencias Médicas de Barcelona» publica, l'any 1897, un treball de Bartomeu Robert sobre «Aneurismas de la aorta» i la «Gaceta Médica Catalana», l'any 1908, un article d'Antonio González Prats sobre «Nuevos progresos en el diagnóstico de las cardiopatías».

Han fet acte de presència, però, els «Anals de Medicina» de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques (1907), els «Arxius de la Secció de Ciències» de l'Institut d'Estudis Catalans (1912), els «Treballs» de la Societat de Biologia (1913) i els llibres de Ponències dels Congressos de Metges de Llengua Catalana (a partir de 1913). En aquestes publicacions apareixen cada cop més nombrosos treballs sobre temes cardiològics: per exemple, als «Arxius» de 1912 un estudi del ritme nodal d'August Pi i Sunyer i Jesús M. Bellido; als «Anals» de 1913 un treball de Lluís Celis sobre la fisiopatologia de la conducció de l'excitació cardíaca i als de 1914 un de Pi i Sunyer sobre

la clínica de l'arítmia i un de Pi i Sunyer i Bellido sobre electrocardiografia i als de 1916 un de Duran Arrom sobre la tonicitat cardíaca; a les Ponències del Segon Congrés (1917) una valoració semiològica de l'esfigmomanometria de Francesc d'A. Estapé i a les del Quart (1921) un estudi de Freixas i Freixas del defalliment cardíac i l'asistòlia; i als «Treballs» de 1917 unes experiències de Joaquim Trias relatives a la xarxa de Purkinje i els limfàtics del miocardi i als de 1923 una comunicació de Codina Altés sobre conducció retrògrada.

En aquesta línia de recuperació de la llengua per a l'exposició científica, l'any 1926 Aiguader i Miró inicia la col·lecció de Monografies Mèdiques, el número 6 de les quals és la de Cristià Cortès que du per títol «L'electrocardiografia en el diagnòstic de les malalties de cor». La número 17, l'any 1928, serà la de Francesc d'A. Estapé sobre «Les arítmies en la pràctica mèdica general».

El procés de normalització lingüística que amb tanta vigoria s'havia iniciat fou interromput bruscamment per unes causes injustificables; deixem-ho. Ara tornem a fer camí; pel bon camí. Però els anys de desuetud per una banda, i per l'altra l'allau de termes nous que ha sofert el món de les ciències –i de la medicina, és clar, i de la cardiologia–, fan que la marxa sigui amb vacil·lacions. I hauríem de mirar d'anar-les eliminant.

PRELIMINARMENT

L'exercici de la cardiologia comporta l'obligació d'escriure molt; potser més que el d'altres especialitats. El cardiòleg, és clar, com qualsevol altre metge ha de redactar la història clínica, però, a més, ha de respondre les consultes del cirurgià, l'oto-rino-laringòleg, el ginecòleg o l'uròleg d'abans d'una intervenció, les del pediatre que ha escoltat un buf o que sospita una cardiopatia, ha d'estendre els informes d'una exploració radiològica, d'un electrocardiograma, d'una prova d'esforç o dels resultats d'una altra de les tècniques diagnòstiques complementàries i ha de donar per escrit unes instruccions o recomanacions al cardiòpata.

De qualsevol d'aquests escrits formaran part termes anatòmics: l'exploració clínica farà referència als mal·lèols o a les venes jugulars, la radiografia mencionarà la crossa de l'aorta o l'apèndix auricular, l'ecocardiografia citarà el múscul papil·lar, l'envà interventricular o la vàlvula tricúspide amb les seves valves i la gammagrafia podrà descriure el ventricle esquerre o el dret. Per això aquest recull fa atenció, d'entrada, a la vella anatomia.

Després, sense cap pretensió exhaustiva, recorre l'anamnesi i l'exploració física, l'electrocardiografia, la radiologia, l'ecocardiografia i la resta de tècniques diagnòstiques, aquestes »exploracions complementàries que«, segons diuen, «no s'haurien de sol·licitar fins que la valoració clínica inicial no en determinés la necessitat.»

NOTA: En els vocabularis dels capítols següents, d'algun substantiu és indicat el plural, entre parèntesi; els sinònims són separats per una coma; les expressions que guarden una relació semàntica amb el mot precedent, se separen d'aquest per mitjà d'un punt i coma; i els mots que tenen entre si només una relació anatòmica, són separats per un punt.

A la Biblioteca Nacional de París hi ha el manuscrit de «Christianismi Restitutio», que Miquel Servet va escriure el 1546. La impressió del llibre fou feta, clandestinament, entre 1552 i 1553 i, al cap de pocs anys, l'edició fou cremada per Calví; només tres exemplars se salvaren del foc.

En aquest poc afortunat llibre hi diu: «Aquest esperit vital prové d'una mescla operada en els pulmons, de l'aire aspirat amb la sang subtil elaborada que el ventricle dret comunica a l'esquerre. Però aquesta comunicació no es fa pas a través de la paret mitjana del cor, perforada com es creu vulgarment sinó, amb un magne artifici, pel ventricle dret del cor, després que la sang subtil ha estat posada en moviment mitjançant un llarg circuit a través dels pulmons.»

Servet, per tant, el 1553 proclama –abans que ningú– que la paret interventricular no està perforada, que la sang passa del ventricle dret a l'esquerre a través dels pulmons i que la sang venosa es transforma en arterial als pulmons, no al cor. D'això ja fa més de quatre segles i, és clar, podem parlar de la vella anatomia.

L'anatomia que, després, ha continuat essent objecte d'estudi, amb la histologia i l'anatomia patològica. Així, a la «Gaceta Médica Catalana», Ramon y Cajal publica l'any 1888 un treball sobre «Textura de la fibra muscular del corazón» i, per exemple, Joaquim Trias als «Treballs de la Societat de Biologia» exposa una nota de recerca referent a la morfologia, la topografia i els caràcters diferencials de la xarxa de Purkinje i els limfàtics de l'endocardi.

La vella i la no tan vella anatomia no són, però, el nostre objectiu. Ara, l'és la vacil·lació terminològica que, si no existeix, millor.

Vocabulari

el cor

regió precordial; àrea cardíaca

miocardi; miocardiàc

endocardi; endocardiàc

pericardi; pericardiàc

full visceral; full parietal

aurícula dreta, AD. aurícula esquerra, AE

apèndix auricular

ventricle dret, VD. ventricle esquerre, VE

orifici aurículo-ventricular dret. vàlvula tricúspide

orifici aurículo-ventricular esquerre. vàlvula mitral

envà interauricular, paret interauricular

envà interventricular, paret interventricular

base. vèrtex, punta. eix.

cara anterior, cara esterno-costal

solc aurículo-ventricular anterior o coronari

solc interventricular anterior

o longitudinal anterior

cara posteroinferior, cara diafragmàtica

solc aurículo-ventricular posterior o coronari

solc interventricular posterior

o longitudinal posterior

cara esquerra, cara pulmonar esquerra, vora esquerra

vora dreta

vora superior esquerra

vora inferior esquerra

columnes carnosos, músculs papil·lars, pilars

vàlvules arterials, vàlvules sigmoides

valva; vel valvular

bossa valvular, si de Valsalva

infundíbul, con pulmonar

sistema de regulació del cor
segment sinusal, nus de Keith i Flack
segment àtrio-ventricular, fascicle de His
nus d'Aschoff-Tawara
fascicle de His pròpiament dit
branques de divisió

artèries coronàries. si coronari
vasos limfàtics del cor
nervis cardíacs del simpàtic
nervis cardíacs del pneumo-gàstric
plexe cardíac

L'ANAMNESI I L'EXPLORACIÓ FÍSICA

Diuen que per als antics, trobar l'etimologia d'un mot era descobrir el seu veritable i autèntic sentit; d'aquí que etimologia vingui d'*étymos* que, en grec, vol dir veritable. Ara, molt sovint el nostre mot no és una traducció literal de l'ètim, sinó que és el resultat d'una assimilació que podríem qualificar de literària. Els exemples d'aquesta afirmació poden ésser incomputables: ascites, posem per cas, deriva inicialment del grec *askós*, que significa odre, bot; i del mot llatí *collapsus*—participi passat de *collabor*, que vol dir caure, enrunar-se— hem fet el català col·lapse.

Anamnesi té una procedència lineal: deriva del grec *anámnesis*, que significa record, tornada a la memòria. En canvi, el que és complex és el conjunt d'accepcions que té la paraula en les llengües modernes. La més pròxima a la nostra professió és, com és de sobres conegut, «part d'una història clínica que recull els antecedents familiars, fisiològics, patològics, etc, d'un malalt amb vista a la diagnosi». Però aquest és el significat derivatiu, que el primigeni—ja emprat per Plató— és el de reminiscència, el de record d'una cosa sinó oblidada, molt ben guardada en els racons de la memòria, tan ben guardada que potser els poc endreçats ja no saben ni on és.

Com en un joc de paraules, direm que la inserció d'un vocabulari de l'anamnesi (accepció derivativa) i de l'exploració física, té—modestament— intencions d'anamnesi (accepció primigènia).

Vocabulari

Anamnesi

angina de pit; angina nocturna; angina de decúbit
bradicàrdia; taquicàrdia; palpitations
diaforesi
dispnea d'esforç; dispnea paroxismal
dolor retrosternal; dolor irradiat a muscle esquerre, a braç esquerre
fatiga; laxitud
lipotímia
nictúria
opressió precordial; precordiàlgia
vertigen

Inspecció

posició del pacient: dret; assegut;
decúbit lateral; decúbit supí
cianosi; dispnea d'esforç
dits de baqueta de timbal
edema perifèric, edema mal·leolar; fòvea
tòrax infundibular, pit excavat
prominència precordial
cifosi; escoliosi
xoc de la punta
cinquè espai intercostal esquerre
línia medioclavicular esquerra

Palpació

xoc de la punta; batec
frec; fremiment
pols arterial
braquial; radial; carotidi; popliti; pedi
al·lorítmic; bigeminat; trigeminat
díctrot; anadíctrot; catadíctrot
cèler, abrupte
filiforme; tou; lent, vagal

ple; llarg, tard; tens; vibrant; dur
alternant; paradoxal
ona pulsàtil
[pressió arterial: sistòlica; diastòlica
pressió d'esmoreïment
esfigmomanòmetre, esfigmòmetre
braçal
fonendoscopi; estetoscopi]
ona jugular; pressió venosa jugular
reflux hèpato-jugular; compressió abdominal

Percussió
dígit-digital

Auscultació
la sistole; la diàstole
focus: mitral; tricuspídic; aòrtic; pulmonar
to (tons) cardíac, soroll cardíac
primer to; segon to; tercer to; quart to
desdoblament
galop
soroll d'ejecció; flux d'ejecció
espetec d'ejecció; d'obertura; de tancament

buf (bufs)
orgànic; funcional, innocent
presistòlic; sistòlic; diastòlic
expulsiu; vibratori o de bronzit
d'alta freqüència; de baixa freqüència
retrògrad, de reflux
d'ejecció
de piulet; de serra; de maquinària

frec
pericardíac
pleuro-pericardíac

Mai no és superflu de recordar que

- en català, la combinació ia no forma diftong i, per això, les paraules bradicàrdia, taquicàrdia, nictúria, precordiàlgia, lipotímia, etc, són esdrúixoles i, com totes aquestes, duen accent gràfic;
- cianosi, cifosi, escoliosi, com tots els mots amb el sufix –osi, no tenen una essa final;
- tant sístole com diàstole són paraules femenines.

L'ELECTROCARDIOGRAFIA

Si algun esperit distret no s'hagués adonat de la rapidesa del pas del temps i convingués d'advertir-lo, res no fóra tan adient com fer-li veure l'evolució de la ciència i els seus axiomes i la mutabilitat dels seus punts de vista. El nostre segle ha viscut, en tots els camps, una acceleració vertiginosa i, per exemple, qualsevol escrit —per ple de sensatesa que sigui— ens sembla, al cap d'uns anys, un document històric.

Una mostra de com han canviat radicalment les coses ens la dona el número 6 de Monografies Mèdiques, aquella memorable col·lecció que impulsà i dirigí Jaume Aiguader i Miró en circumstàncies ben sovint heroiques. Tracta de «L'electrocardiografia en el diagnòstic de les malalties del cor» i el seu autor és Cristià Cortès, metge de l'Hospital Clínic; publicada el 1926, en uns mots introductoris diu:

«És ben estrany que un procediment d'investigació de resultats tan positius com és l'electrocardiografia, hagi tingut una acollida tan poc cordial per part del metge internista. Si des dels temps en què A. Pi i Sunyer i J. M. Bellido (1913) varen publicar els primers treballs s'hagués despertat l'interès per l'electrocardiografia, avui podríem tenir-ne una escola a Barcelona.

Però és que sembla, com ens deia l'altre dia un mestre de Fisiologia, que el metge cregui un desprestigi de recórrer a procediments que no siguin els seus sentits corporals i, tanmateix, no és ben científic i molt humà d'usar tots els mètodes d'investigació que puguin ajudar la clínica pura i que vagin més lluny que els nostres sentits?»

Ben clarament i per fortuna, un document històric.

Vocabulari

electrocardiògraf

agulla inscriptora

amplificador

born

conductor electrolític

galvanòmetre

mil·livolt

paper mil·limetrat

vàlvula termoiònica

voltatge

electrocardiografia

ànode; càtode

camp elèctric

càrregues elèctriques: positives; negatives

els corrents d'acció

eix elèctric

electrode: explorador; indiferent; precordial

freqüència

interval

magnitud del potencial elèctric

ona d'excitació

pol; dipol

polarització; despolarització; repolarització

preexcitació

temps d'excitació ventricular

electrocardiograma

un gràfic, una representació gràfica

imatge normal, traçat normal

deflexió P

espai PQ

grup QRS, complex QRS: oscat (cast. *mellado*)

espai ST

onda T
onda U
alçada de l'onda; amplada de l'onda
allargament; escurçament
deflexió: positiva; negativa
derivació: bipolar; bipolar d'extremitats I, II, III
directa; endocavitària; esofàgica
estàndard
intermèdia
monopolar; monopolar d'extremitats:
R –de l'angl. *right*–
L –de l'angl. *left*–
F –de l'angl. *foot*–
perifèrica
precordial, toràica:
C1, C2,..C6 –de l'anglès *chest*–
onda: absent; alta; ampla; aplanada; arrodonida
invertida, inversió de l'onda
negativa
punxeguda
oscil·lació inicial; oscil·lació final
part auricular; part ventricular; part final

estudis electrofisiològics

ablació
desfibril·lador
extrastímul
inducció de taquicàrdia
interval A·H (aurícula·His). interval H·V (His. ventricle)
radiofreqüència
sobrestimulació
via de conducció anòmala o anormal

Convé de fer memòria que

- gràfic és un substantiu masculí i gràfica és únicament la forma femenina d'un adjectiu. No podem parlar d'una gràfica, si de cas d'una representació gràfica o d'una imatge gràfica, o d'un gràfic;
- ona és el desplaçament de les partícules d'un medi elàstic en la propagació d'un moviment vibratori (ona d'excitació, ona expansiva, ona hertziana, ona ultracurta, ona ultrasònica o longitud d'ona) i que onda és la porció cònca o convexa d'una línia o d'una superfície d'un traçat gràfic que tenen alternatives de depressió i d'elevació.

LA FONOCARDIOGRAFIA

Entre que la fonocardiografia aïllada ha perdut gran part de la seva utilitat i que, des del punt de vista de la terminologia pròpia, no és de cap gran exuberància, gairebé, gairebé, podria ésser considerada la parenta pobre de les tècniques diagnòstiques cardiològiques.

Vocabulari

fonocardiògraf: espectroscòpic; estetoscòpic
lineal; logarítmic

micròfon amplificador

filtres de freqüència

oscil·lògraf

aparell enregistrator

fonocardiograma

primer to

silenci menor

segon to

silenci major

atenuació, reforç

desdoblament

buf: creixent, decreixent

fusiforme, de rombe

LA RADIOGRAFIA

De tots els mitjans auxiliars de diagnòstic que enumerem en aquest recull, el més antic –amb una considerable diferència– és la radiografia. Aviat farà cent anys que Wilhelm Conrad Röntgen anuncià el seu descobriment i que a Barcelona eren fetes públiques les primeres experiències; encara no havien transcorregut dos mesos des de la comunicació del físic alemany. Era el 10 de febrer de 1896 i a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts eren mostrades les primeres radiografies fetes a Barcelona, efectuades a la càtedra de física de la nostra Universitat per l'ajudant interí Eduard Fontserè i Riba.

El Dr. Fontserè és un dels científics de més relleu que ha tingut Catalunya. En els seus lúcids vuitanta i noranta anys –morí als cent anys– produïa encara una reconfortant impressió. Fou jubilat el 1940 –els anys de la vergonya–, silenciosament, sense ni un adéu. Molt de temps després, va escriure uns «mots de comiat als estudiants catalans»: «Fa molts, molts anys, jo era un professor univesitari. En fa molts més, era un estudiant com ara vosaltres. Quan hi penso, comprenc que, en el fons, el meu esperit era el mateix en un cas que en l'altre.»

En aquest emocionat i emocionant text hi diu: «En la defensa de la nostra llengua cal que comenceu per vosaltres mateixos, si ja no ho heu fet. Vosaltres teniu la sort d'haver trobat ja resolta la part tècnica d'aquest problema d'una manera gairebé perfecta. Els vostres antecessors havíem hagut de lluitar amb un primitivisme gramatical i lexicogràfic verament decepcionant, i aquell 'català que ara es parla' d'En Pitarra, era per a la majoria de nosaltres l'única font d'inspiració lingüística. Avui, l'obra gramatical de l'Institut d'Estudis Catalans, plasmada sobretot en els llibres d'En Pompeu Fabra, ha

posat a les vostres mans una llengua depurada, òrgan d'expressió que pot posar-se al costat de les llengües més ben conreades.»

Els estudiants i els estudiosos d'avui hauríem d'aprofitar la circumstància.

Vocabulari

els raigs X

negatoscopi

placa, pel·lícula

projecció: frontal; lateral; obliqua

àntero-posterior; làtero-lateral

radioscòpia, fluoroscòpia

tub de raigs X, font de raigs X

radiografia de tòrax simple

cor: mida, dimensions, grandària; forma

silueta cardíaca, càrdio-vascular

vascularització pulmonar

silueta:

projecció frontal

vora cardíaca (o mediastínica) esquerra

arc aòrtic distal, crossa de l'aorta

aorta descendent

tronc de l'artèria pulmonar

apèndix auricular esquerre

ventricle esquerre

vora cardíaca (o mediastínica) dreta

tronc venós bràquio-cefàlic dret

vena cava superior

aurícula dreta

porció supradiagramàtica de la vena cava inferior

projecció lateral
vena cava inferior intratoràcica
ventricle dret
aurícula esquerra
tronc de l'artèria pulmonar

vascularització pulmonar:
vasos: centrals; perifèrics
normals; dilatats; sinuosos

còncau; còncava; concavitat
convex; convexa; convexitat
augment; disminució
prominent; prominència
desplaçament

Amb l'ecocardiografia entrem en el món de les exploracions nascudes modernament. I en aquest món d'exploracions, l'ecocardiografia aporta un món –o un munt– de dades i s'acompanya d'un món –o un munt– de termes propis. Només cal que ens situem davant del dictamen d'un ecocardiograma qualsevol:

Coartació de l'aorta. Postoperatori.

Cavitats normals. Vàlvula aòrtica bicuspídica d'obertura simètrica. Lleugera turbulència per Doppler que justifica el buf sistòlic. Genera un petit gradient de 14 mm de Hg. Ventricle esquerre de dimensions normals. Parets ventriculars normals, encara que el septe té un gruix en el límit alt de la normalitat.

Arc aòrtic amb dilatació de l'aorta ascendent –per la turbulència de la vàlvula aòrtica– que arriba a 18 mm de diàmetre i que s'estreny a 10 mm després de l'origen del tronc bràquio-cefàlic dret.

L'aorta descendent té un diàmetre de 9 mm –abans de la zona intervinguda de coartació–, la qual cosa justifica un flux turbulent. A la coartació reparada el diàmetre és de 7,5-8,5 mm, amb una acceleració mínima del flux que genera un gradient no superior a 5 mm de Hg.

Però, a més, l'ecocardiograma pot informar dels diàmetres telediastòlic i telesistòlic, de les mides de l'envà interventricular o de l'arrel aòrtica o de les fraccions d'escurçament i d'ejecció. O pot parlar d'hipocinèsia i discinèsia, o d'engruiximents, calcificacions i imatges de trombes intracavitaris.

A causa de les nombroses i heterogènies referències que poden ésser incloses en un dictamen ecocardiogràfic, la terminologia corresponent serà

compresa en el vocabulari que segueixi, i, és clar, també en els dels apartats d'anatomia i de fisiologia i clínica.

Vocabulari

ecografia: de mode M; bidimensional o 2D; Doppler; amb contrast;
ecografia transesofàgica
ecocardiògraf; ecocardiograma
ecògraf

ultrasò (ultrasons)
feix d'ultrasons; ones ultrasòniques
eco (ecos)

acinèsia
curt circuit intracardíac
depressió de la contractilitat
discinèsia
ecogen; ecògena –que genera ecos–
ecogènica; ecogènica –generat per ecos–
ecoestructura
finestra ecogènica
funció contràctil deprimida
hipocinèsia
imatge ecogràfica
imatge: en temps real; en moviment real; lenta
imatge a imatge
informació hemodinàmica
mobilitat valvular; mobilitat parietal
oscil·loscopi
patró ecogràfic
quantificació
rastreig ecogràfic
retard de tancament valvular
transductor ultrasònic
ultrasonografia
visualitzar; visualització

Les innovacions que es produeixen contínuament i a un ritme rapidíssim en qualsevol de les manifestacions de l'activitat i del comportament de l'home (la moda, la cultura, etc) fan que, a tot arreu, entri en circulació un gran nombre de termes –procedents majoritàriament de l'anglès– que es propaguen de bracet amb les innovacions. Aquesta veritable allau és més important encara en el camp de la ciència i la tecnologia i ateny les majors proporcions en el cas d'una ciència –com ara la cardiologia nuclear– de naixement recent.

Si els experts en qüestions lingüístiques no miressin d'oferir-nos una versió catalana del mot anglès, acabariem en una colonització verbal difícilment entenedora; i lamentablement llastimosa, encara que algunes opinions defensen, contràriament, que amenitzar el discurs amb expressions foranes muda i és de bon to.

I que ningú no cregui que aquesta és una òptica localista. Llegim, sinó, la revista «Médecine praticienne»:

«Pour le dixième anniversaire de la campagne ouverte par l'Association contre la dégradation du langage médical, le Comité d'étude des termes médicaux français présente une table d'anglicismes médicaux et de leurs équivalents. (...) La fréquence des expressions anglo-saxonnes dans les textes médicaux devenait une source d'opacité et diminuait ainsi les possibilités de communication. Même le recours au dictionnaire bilingue ne résolvait pas les difficultés, car le vocable étranger souvent n'y figurait pas, ou aucun des sens mentionnés ne convenait.»

No és pas tan complicat: si en lloc de *distress*, de *prick test* o, en medicina

nuclear, de *pin-hole*, parlem del destret respiratori del nadó, de la prova del pic o del col·limador de forat d'agulla, simplement, hem convertit un llenguatge allunyat en quelcom tan familiar com el nostre treball quotidià; i l'hem acostat a la comprensió general.

Vocabulari

administració intravenosa: tècnica de bolus o d'embolada
àrea freda
bolus, d'embolada
capçal òptic
captació del traçador, captació de radioisòtops
centelleig
col·limador: de forat d'agulla; paral·lel; divergent; convergent

compost marcat
contrast
control gammagràfic
detector de centelleig
distribució del traçador
estudi isotòpic
fixació del traçador
fracció d'ejecció; fracció de regurgitació
gammacambra
gammagrafia quantificada
imatge artefactual
imatge calenta, imatge hipercaptant
imatge compartimentada; imatge sincronitzada
imatge seqüencial
indicador radioactiu, traçador isotòpic
isòtop radioactiu
marcador radioactiu, traçador isotòpic
monitorització
perfusió miocardiàca
projecció

radiofàrmac, compost marcat, radiotraçador
radionúclid
raigs gamma
rastreig
tal·li-201
tecneci-99m
tècnica de bolus o d'embolada
tomografia computada per emissió de fotó únic –TOCFU, angl. SPECT–
tomografia d'emissió
tomografia per emissió de fotons
tomografia per emissió de positrons –TEP, angl. PET–
traçador isotòpic, traçador gammagràfic
velocitat d'ejecció; velocitat d'ompliment
ventriculografia isotòpica

EL CATETERISME CARDÍAC

El cateterisme cardíac és una tècnica diagnòstica que proporciona dades valuosíssimes a gavadals. Tantes, que els Serveis especialitzats han optat per proveir-se d'uns impresos que van omplint a mesura que treballen.

Aquest lloable i eficaç procediment –i d'altres, en altres bandes, d'índole semblant–, susciten en qualsevol observador, per poc atent que sigui, una consideració: és universalment reconegut que el domini d'una llengua comporta algunes dificultats, tant en els aspectes ortogràfics com en els morfològics o sintàctics. I ningú no pot pretendre que les persones amb inseguretats anem pel món amb un diccionari o una gramàtica sota el braç. Però, en canvi, sembla que hauria d'ésser de fàcil execució que, abans d'encarregar un text a una impremta, consultéssim els llibres autoritzats o l'expert –l'autèntic expert– més a mà. I no cal dir de quina manera augmenta la facilitat, quan el text volgut correcte és una senzilla –curta o llarga, és igual– llista de termes.

La intenció terapèutica d'aquestes paraules condueix obligadament a la referència dels cateterismes cardíacs també d'intenció terapèutica: l'efectuat per tal de dilatar una coronària o el que busca la dilatació valvular.

Vocabulari

angiocardiógrafia
angioplàstia coronària
aortograma
àrea valvular
artèria femoral. artèria braquial dreta
artèria mamària interna

baló
cabal cardíac
catèter
cateterisme dret; cateterisme esquerre
cavitats cardíques
circulació col·lateral
comunicació anormal
consum d'oxigen
contingut d'oxigen a la sang
contrast, substància de contrast, medi de contrast
corba de pressió
coronariografia
curt circuit (curts circuits)
dissecció
flux sanguini
fonocardiograma intracavitari
gasos en sang
gradient: de pressió; mitjà; telediastòlic
hemodinàmica
insertografia
localització: distal; mitjana; proximal
malformació congènita
mesurament de pressions
mida del catèter
monitorització electrofisiològica
percentatge
pressió arterial; pressió intracardíaca
pressió d'enclavament de l'artèria pulmonar
radioopac
resistència vascular
saturació de gasos en sang
tècnica: percutània; per vasotomia
temps d'ejecció; temps diastòlic
tensió de diòxid de carboni
valvuloplàstia
vena antecubital. vena del colze. vena femoral

vena cava superior
vena safena
via arterial retrògrada
via broncoscòpica
via transparietal toràcica anterior o posterior

D'aquest vocabulari, remarquem que

- diem diòxid de carboni en comptes d'anhídrid carbònic, atenent les normes de la *International Union of Pure and Applied Chemistry*;
- mitjà, mitjana és l'únic adjectiu que expressa que quelcom és igualment lluny dels dos extrems en situació, magnitud, qualitat, grau, etc, o entre dues altres parts o coses determinades dins una successió;
- cabal és la magnitud que expressa la quantitat de fluid que, per unitat de temps, travessa una secció del conducte per on circula. Així, cabal cardíac (angl. *cardiac output*; cast. *gasto cardíaco, volumen-minuto*) és el volum de sang impulsat per un ventricle durant un minut.

LES PROVES D'ESFORÇ

En alguna banda diu que tot és molt senzill: només cal que el centre disposi d'un equip de reanimació cardíaca i de personal que conegui les tècniques de ressuscitació. Després, la bicicleta i a pedalejar s'ha dit. El dictamen exposarà:

Ergometria: durada i causa de detenció, 4 minuts i 15 segons, dispnea; càrrega màxima i treball realitzat, 75 watts i 5,2 METS; freqüència cardíaca, 60 per minut-130 per minut; TA, 150/90-170/100.

Comentari: descens del segment ST en V4-V5-V6 al cap de 4 minuts d'esforç, amb un màxim de 2 mm a la fi de la prova i normalització al cap de 4 minuts de la cessació de l'esforç. També hi ha descens del segment ST a les derivacions DI i DII al cap de 4 minuts d'esforç, que ateny 1,5 mm a la fi de la prova, i es normalitza als 4 min post-esforç. A la fi de la prova apareixen extrasístoles supra-ventriculars, amb bigeminisme. La dispnea, que obliga a parar la prova, desapareix amb el repòs immediat.

Conclusió: prova positiva per descens de ST als 4 minuts; capacitat d'esforç baixa.

Aquest és un dictamen i aquests són els termes; però, és clar, el dictamen podria ésser un altre i els mots podrien ésser molts més, en el dictamen i darrera del dictamen. D'aquí el vocabulari següent.

Vocabulari

angina de pit
asimptomàtic
bicicleta ergomètrica

cabal cardíac
capacitat funcional
càrrega màxima
causa de la detenció
condicions basals
consum d'oxigen
demanda d'oxigen
depressió del segment ST, descens del segment ST
desfibril·lador
desplaçament del segment ST
dinamòmetre manual
dispnea
dolor precordial; dolor toràcic
durada de la prova
electrocardiograma
elevació del segment ST
equivalent metabòlic, MET
ergòmetre transportador, cinta transportadora o rodant
ergometria
exercici dinàmic, exercici isotònic
exercici estàtic, exercici isomètric
fatiga
freqüència cardíaca
lesions coronàries
malaltia coronària
monitorització
pressió arterial
prova positiva; prova negativa
reanimació
resposta cardíco-vascular
resposta electrocardiogràfica
risc baix; risc elevat
sobrecàrrega
taquicardització
tensió arterial
treball realitzat

Convé de tenir present que

- si el segon formant d'un terme culte compost comença en r o s, aquestes consonants no es dupliquen gràficament, encara que el primer formant acabi en vocal. En el vocabulari precedent hem dit asimptomàtic i, igualment, direm arítmia, suprarenal o antireumàtic. Malgrat aquesta grafia, la r es pronuncia múltiple i la s es manté sorda.

Un dia, un professor de la nostra Facultat de Medicina –ningú no acaba d'explicar-se els motius de l'excepció– es permeté l'extraordinari de fer a classe una afirmació en to faceciós. Hi havia una discrepància entre els resultats d'unes anàlisis i els de l'exploració clínica, i el professor sentencià: «La clínica no s'equivoca mai; el qui s'equivoca algunes vegades, és el clínic.»

Acceptada aquesta consideració, sembla que fóra inadequat d'acabar les referències d'aquest recull sense incloure un vocabulari de clínica i, obligadament, dels seus suports: la fisiologia i la fisiopatologia.

Vocabulari

aleteig
aneurisma dissecant
angina de pit
anòxia
arítmia cardíaca; arítmia sinusal
arteriosclerosi
ascites
asma cardíaca
aterosclerosi
aturada cardíaca
batec
baroreceptor
blocador
blocatge cardíac: sino-auricular; intraauricular; aurículo-ventricular; nodal;
infranodal; intraventricular
bradicàrdia
buf
cabal cardíac

cardiòpata
cardiopatía: congènita; coronària; isquèmica
cianosi
cinètica
claudicació
coartació aòrtica
col·lapse
comunicació interventricular
cor pulmonar
descompensació
desdoblament
dextroversió
diàstole
discinèsia
dispnea: d'esforç; paroxismal
èctasi
edema
ejecció
embassament
embòlia
emfisema
enzim
esclerosi
estenosi
estremiment catari
extrasístole –femení–
fallida cardíaca
fil·lri·lació
fracció d'ejecció
hipertensió: arterial; renovascular
hipodinàmia
hipotensió ortostàtica
hipovolèmia
hipòxia
infart de miocardi: subendocardiàc; transmural
insuficiència: cardíaca; valvular; venosa

isquèmia
lipidèmia
llindar
malaltia pulmonar obstructiva crònica, MPOC
malaltia del node sinusal
monitorització
múscul cardíac
ompliment
ortopnea; ortopneic
palpitacions
persistència del conducte arteriós
pressió: arterial; capil·lar; venosa
prevalença
prolapse
pròtesi
retenció hidro-salina
ritme cardíac; ritme sinusal
si carotidi
síncope –femení–
síndrome –femení–
sístole –femení–
sobrecàrrega
tapament cardíac
taquicàrdia
taquicàrdia ectòpica auricular
taquicàrdia paroxismal supraventricular
taquicàrdia sinusal
to (tons)
transmissió
transposició dels grans vasos
trombosi
valvulopatia: insuficiència; estenosi
vasoconstricció
vasodilatació
voltatge
xoc: anafilàctic; cardiogènic; circulatori; hipovolèmic

«Deia que tot això no vol ésser una lliçó. No pretenc vendre mel a les abelles; és més aviat una exhortació i un clam, perquè no solament els poetes han de conservar-nos el nom de cada cosa.»

Joan Bastardas,
de l'Institut d'Estudis Catalans.

VOCABULARI CASTELLÀ-CATALÀ

<i>Acinesia</i>	Acinèsia
<i>Acortamiento</i>	Escurçament
<i>Alargamiento</i>	Allargament
<i>Aleteo</i>	Aleteig
<i>Alorítmico</i>	Al·lorítmic
<i>Altura</i>	Alçada
<i>Amortiguamiento</i>	Esmorteïment
<i>Anamnesis</i>	Anamnesi
<i>Anchura</i>	Amplada
<i>Angina de pecho</i>	Angina de pit
<i>Ánodo</i>	Ànode
<i>Anoxia</i>	Anòxia
<i>Aparato</i>	Aparell
<i>Apertura</i>	Obertura
<i>Arritmia</i>	Arítmia
<i>Arteriosclerosis</i>	Arteriosclerosi
<i>Ascitis</i>	Ascites
<i>Aterosclerosis</i>	Aterosclerosi
<i>Aumento</i>	Augment
<i>Balón</i>	Baló
<i>Blando</i>	Tou
<i>Bloqueador</i>	Blocador
<i>Bloqueo</i>	Blocatge
<i>Bolo</i>	Bolus
<i>Bolsa</i>	Bossa
<i>Borde</i>	Vora
<i>Borne</i>	Born
<i>Bradicardia</i>	Bradicàrdia
<i>Cabezal</i>	Capçal
<i>Carga</i>	Càrrega

<i>Carotideo</i>	Carotidi
<i>Carótida</i>	Caròtide
<i>Cayado de la aorta</i>	Crossa de l'aorta
<i>Cátodo</i>	Càtode
<i>Centelleo</i>	Centelleig
<i>Chasquido</i>	Espetec
<i>Choque</i>	Xoc
<i>Cianosis</i>	Cianosi
<i>Cierre</i>	Tancament
<i>Cifosis</i>	Cifosi
<i>Colapso</i>	Col·lapse
<i>Colateral</i>	Col·lateral
<i>Colimador</i>	Col·limador
<i>Complejo</i>	Complex
<i>Compresión</i>	Compressió
<i>Cono</i>	Con
<i>Convexo</i>	Convex
<i>Corriente –fem.–</i>	Corrent –masc.–
<i>Corto circuito</i>	Curt circuit
<i>Cóncavo</i>	Còncau
<i>Cuantificación</i>	Quantificació
<i>Dedo</i>	Dit
<i>Depresión</i>	Depressió
<i>Derrame</i>	Embassament
<i>Desdoblamiento</i>	Desdoblament
<i>Desfibrilador</i>	Desfibril·lador
<i>Desplazamiento</i>	Desplaçament
<i>Diaforesis</i>	Diaforesi
<i>Discinesia</i>	Discinèsia
<i>Dissección</i>	Dissecció
<i>Disnea</i>	Dispnea
<i>Dícrot</i>	Dícrot
<i>Ecocardiógrafo</i>	Ecocardiògraf
<i>Eje</i>	Eix

<i>Ejercicio</i>	Exercici
<i>Electrocardiógrafo</i>	Electrocardiògraf
<i>Embolia</i>	Embòlia
<i>Emisión</i>	Emissió
<i>Enfermedad</i>	Malaltia
<i>Enfisema</i>	Emfisema
<i>Ergómetro</i>	Ergòmetre
<i>Esclerosis</i>	Esclerosi
<i>Escoliosis</i>	Escoliosi
<i>Esfigmomanómetro</i>	Esfigmomanòmetre
<i>Esfuerzo</i>	Esforç
<i>Espacio</i>	Espai
<i>Estenosis</i>	Estenosi
<i>Estetoscopio</i>	Estetoscopi
<i>Estremecimiento</i>	Estremiment
<i>Eyección</i>	Ejecció
<i>Fallo cardíaco</i>	Fallida cardíaca
<i>Fascículo</i>	Fascicle
<i>Fibrilación</i>	Fibril·lació
<i>Fijación</i>	Fixació
<i>Flujo</i>	Flux
<i>Fluoroscopia</i>	Fluoroscòpia
<i>Flúter</i>	Aleteig
<i>Foco</i>	Focus
<i>Fonendoscopio</i>	Fonendoscopi
<i>Fonocardiógrafo</i>	Fonocardiògraf
<i>Fovea</i>	Fòvea
<i>Frecuencia</i>	Freqüència
<i>Frémito</i>	Fremiment
<i>Galope</i>	Galop
<i>Gasto cardíaco</i>	Cabal cardíac
<i>Haz</i>	Feix
<i>Hipocinesia</i>	Hipocinèsia

<i>Hoja parietal</i>	Full parietal
<i>Hombro</i>	Muscle
<i>Imagen</i>	Imatge
<i>Infundíbulo</i>	Infundíbul
<i>Insuficiencia</i>	Insuficiència
<i>Isquemia</i>	Isquèmia
<i>Latido</i>	Batec
<i>Línea</i>	Línia
<i>Linfático</i>	Limfàtic
<i>Lipotimia</i>	Lipotímia
<i>Llenar</i>	Omplir
<i>Lleno</i>	Ple
<i>Maléolo</i>	Mal·lèol
<i>Manguito</i>	Braçal
<i>Mellado</i>	Oscat
<i>Micrófono</i>	Micròfon
<i>Milimetrado</i>	Mil·limetrat
<i>Milivoltio</i>	Mil·livolt
<i>Monitorización</i>	Monitorització
<i>Músculo</i>	Múscul
<i>Negatoscopio</i>	Negatoscopi
<i>Neumogástrico</i>	Pneumo·gàstic
<i>Nicturia</i>	Nictúria
<i>Nudo</i>	Nus
<i>Onda</i>	Ona; onda
<i>Opresión</i>	Opressió
<i>Orejeuela auricular</i>	Apèndix auricular
<i>Oscilación</i>	Oscil·lació
<i>Oscilógrafo</i>	Oscil·lògraf

<i>Palillo de tambor</i>	Baqueta de timbal
<i>Papilar</i>	Papil·lar
<i>Paradójico</i>	Paradoxal
<i>Paro cardíaco</i>	Aturada cardíaca
<i>Película</i>	Pel·lícula
<i>Plexo</i>	Plexe
<i>Polarización</i>	Polarització
<i>Polo</i>	Pol
<i>Popliteo</i>	Popliti
<i>Porcentaje</i>	Percentatge
<i>Presión</i>	Pressió
<i>Prominencia</i>	Prominència
<i>Proyección</i>	Projecció
<i>Prueba</i>	Prova
<i>Pulso</i>	Pols
<i>Puntiagudo</i>	Punxegut
<i>Radioscopia</i>	Radioscòpia
<i>Rama</i>	Branca
<i>Rastreo</i>	Rastreig
<i>Rayo</i>	Raig
<i>Reflujo</i>	Reflux
<i>Retraso</i>	Retard
<i>Retrògrado</i>	Retrògrad
<i>Riesgo</i>	Risc
<i>Roce</i>	Frec
<i>Ruido</i>	Soroll
<i>Seno</i>	Si
<i>Sentado</i>	Assegut
<i>Sobrecarga</i>	Sobrecàrrega
<i>Soplo</i>	Buf
<i>Surco</i>	Solc
<i>Tabique</i>	Envà
<i>Tamaño</i>	Mida

<i>Taquicardia</i>	Taquicàrdia
<i>Tiempo</i>	Temps
<i>Tono</i>	To
<i>Trabajo</i>	Treball
<i>Trazado</i>	Traçat
<i>Trazador</i>	Traçador
<i>Trombosis</i>	Trombosi
<i>Tubo</i>	Tub
<i>Ultrasonido</i>	Ultrasò
<i>Umbral</i>	Llindar
<i>Vascularización</i>	Vascularització
<i>Velo</i>	Vel
<i>Ventana</i>	Finestra
<i>Ventrículo</i>	Ventriple
<i>Vértigo</i>	Vertigen
<i>Visualizar</i>	Visualitzar
<i>Voltaje</i>	Voltatge
<i>Volumen-minuto</i>	Cabal
<i>Yugular</i>	Jugular
<i>Zumbido</i>	Brunzit

AGRAÏMENTS

Amb informació, assessorament o consell han col·laborat en la redacció d'aquest recull lexicogràfic:

Alfons Ballester i Nolla
Jaume Candell i Riera
Ramon Casares i Potau
Francesc Domènech i Torné
Miquel Rissech i Payret
Miquel Rovirosa i Franch
Jordi Setoain i Quinquer
Pilar Tornos i Mas

i, d'una manera igualment estimable, els Departaments especialitzats que facilitaren material divers en resposta a la petició feta des de

l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

